Biblioteka
PERSONA GRATA

TIM press

Biblioteka
PERSONA GRATA

Željko Stipić

RAZDUŽIVANJE
Dnevnik: rujan 2023. – lipanj 2024.

Nakladnik
TIM press d.o.o., Zagreb
tim.press@tim-press.hr
www.tim-press.hr

Za nakladnika
Dijana Bahtijari

Urednik
Hašim Bahtijari

Lektura
Vanja Jajić

Redaktura
Zdenka Krilčić

Dizajn korica
Katja Malešević, Designsystem

Grafičko oblikovanje teksta
TIM press

Tisak
Kika-graf d.o.o.

CIP zapis je dostupan u nacionalnom skupnom katalogu knjižničnog sustava Bukinet (katalog.bukinet.hr) pod brojem 991006063776509366

ISBN 978-953-369-082-7

© TIM press, 2026.
Sva prava pridržana.

Željko Stipić

RAZDUŽIVANJE

Dnevnik: rujan 2023. – lipanj 2024.

Zagreb, 2026.

Uvod 7

1. dio
Zakon opasnih namjera 11

2. dio
U potrazi za saveznicima 87

3. dio
Za pravedne koeficijente 231

4. dio
U sjeni izbornih kampanja 301

Zahvale 423
O autoru 425

Testijom ne možeš zahvatiti cijelo more,
ali i ono što zahvatiš i to je more.

Meša Selimović, *Derviš i smrt*

Uvod

Dok sam sedamdesetih godina prošloga stoljeća pisao dnevnik, bio sam jako mlad, a sada proživljavam mladost starosti prihvaćajući se istog posla. Napisavši prvu dnevnu bilješku u rujnu 2023., namjeravao sam u pisanju ustrajati šest tjedana – do Skupštine u Lovranu. Pisati sam krenuo radi sebe, ali i onih kojima bi mogao koristiti pogled iznutra na rad Sindikata uoči organiziranja zahtjevnog događaja. Nisam u prvi mah razmišljao pisati o bilo čemu drugom osim onome što se odnosilo na sindikat. Da je tako i ostalo, vjerojatno bi sve završilo kako je planirano. O plan sam se ogriješio dvaput. Prvi put kad sam dotad jedinu sadržajnu liniju krenuo dopunjavati najprije čitalačkom, potom osobnom, a onda i općedruštvenom.

Sve se to dogodilo samo od sebe, prije nego što sam počeo razmišljati kamo bi me ta promjena mogla odvesti. Izišavši za skupštinsku govornicu, prije nego što sam od povjerenika još jedanput zatražio podršku, rekao sam da je riječ o mom zadnjem mandatu i da namjeravam iza sebe ostaviti trag postojaniji od internih izvještaja, novinskih vijesti ili televizijskih izjava. Najavio sam tada objavljivanje monografije i knjige u kojima ću zainteresiranima nastojati približiti djelovanje Sindikata, ali i sebe kao osobe koja dva desetljeća vodi organizaciju. Što se tiče drugog obećanja, nisam u tom trenutku imao ništa osim dnevnih zabilješki vođenih tijekom proteklih šest tjedana.

Što me je potaklo da i nakon Skupštine nastavim s pisanjem? Svakim je danom postalo očitije da Vlada neće odustati od Zakona o plaćama u državnoj službi i javnim službama te da ulazimo u presudno i turbulentno političko, ali i sindikalno razdoblje. U to vrijeme nisam točno znao što dnevnikom želim postići, ali znao sam što ne želim – ne želim prestati pisati barem dok ne završi priča s donošenjem „zakona opasnih namjera". Jedan smo ozbiljan problem sa sadržajem novog zakona u tom trenutku već imali, a naslućivao se dolazak

drugog. Vlast nije prikrivala namjeru da uvođenjem ocjenjivanja dodatno podijeli radnike, a sindikate oslabi. Nijednom značajnijem sindikatu iz javnih i državnih službi to nije bio problem. Zato smo u protivljenju unošenju ocjenjivanja u Zakon o plaćama protiv sebe imali bahatu Vladu, ali i kolege koji su pred problemom ocjenjivanja zatvarali oči ili čak otvoreno podupirali uvođenje ocjenjivanja.

U toj je borbi, prije nego što smo dobili prve saveznike, naš Sindikat bio usamljen. Znali smo da sami ne možemo, a nitko drugi s nama nije htio. Na suradnju smo, bez fige u džepu, stalno pozivali druge, ali dok smo to radili, nismo sjedili skrštenih ruku. Poduzimali smo ne ono što smo željeli, nego što smo mogli. Nakon što nam se u suprotstavljanju novom Zakonu pridružio Sindikat znanosti, s kojim desetljećima nismo bili u dobrim odnosima, dva su sindikata krenula prema organizaciji prosvjeda, potpisivanju peticije, osporavanju tog zakona na Ustavnom sudu...

Snažan vjetar u leđa našim zajedničkim nastojanjima bili su koeficijenti koji su radnike u obrazovanju i znanosti pozicionirali na samo začelje među javnim i državnim službama. Više nismo imali jedan nego dva cilja. Uz odustajanje vladajućih od ocjenjivanja, zahtijevali smo i donošenje pravednih koeficijenata. Budući da ovaj dnevnik završava lipnjem 2024., čitatelj iz njega, nažalost, neće ništa saznati o prvim uspjesima u zajedničkoj borbi dvaju sindikata.

Već se u početku vođenja dnevnika u njemu našao i osvrt na knjigu koju sam upravo bio čitao. Zašto? Zašto sam s ovime nastavio? Svi koji čitamo možemo na onome što jesmo zahvaliti i knjigama koje nas duhovno i misaono oblikuju. O njima govorimo drugima, ali o njima i slušamo od drugih. One su naše utočište od banalnosti koje donose posao, obitelj, svakodnevica... Od sindikalne svakodnevice sklanjao sam se ili u učionicu ili u svijet knjiga. Od prvog sam u nekom trenutku, nažalost, odustao, od drugog, na sreću, nisam.

Raditi sindikalni posao znači sudjelovati, izravno i neizravno, u oblikovanju društvene zajednice neprestanim propitivanjem rješenja kojima vlast utječe na živote svih nas. Političko i sindikalno djelovanje se prožimaju. U razdoblju obuhvaćenom ovim dnevnikom provodili su se prvo parlamentarni, a potom i izbori za Europski parlament. U takvim okolnostima svakoj društvenoj aktivnosti prijeti opasnost da

bude prokazana i kao političko svrstavanje. Iako smo u našim dvama sindikatima bili svjesni te opasnosti, nastavili smo sa svojim aktivnostima i u vrijeme predizbornih kampanja. Politika ima dva obilježja: vidljivo i nevidljivo. U dnevniku zato ima mjesta i za autorove susrete s premijerom i njegovim ministrima, ali i za kavansku razmjenu neslužbenih informacija, pa čak i političkih tračeva...

Naposljetku, tu je i četvrta linija. Obitelj, djeca i – ja. Bez uvida u naše najbliže okruženje, slika o nama ostaje nepotpuna. Tu je opasnost od iskrivljavanja pravog stanja, bilo prešućivanjem bilo dotjerivanjem – najveća. Najlakše je bilo tu liniju izostaviti. Bilo bi to možda i korektno prema drugima. Ipak, bilo bi to, tako sam smatrao, nepošteno prema čitateljima i, jednako važno, prema samom sebi.

Da pri vođenju ovih bilješki nisam vodio računa o mogućnosti da se one nađu u knjizi, vidljivo je i iz opsežnosti samog rukopisa. Devet je mjeseci odabrano zato što sam želio izbjeći selekciju. Prvotno je zamišljeno *Razduživanjem* obuhvatiti šest mjeseci više. Od toga sam na kraju morao odustati. Hoće li ovaj dnevnik imati i nastavak, ovisit će ponajprije o tome kako će ga prihvatiti čitatelji.

Problem bi mogao biti i to što su od početka pisanja do objavljivanja prošle samo tri godine. Vođen onom da događaji imaju mjesto i vrijeme, a osobe ime i prezime, izlažem se brojnim reakcijama. Na isti događaj pojedinci često gledaju različito, ovisno o svojoj poziciji. Nije mi ni na kraj pameti svoju ocjenu događajâ i uloge pojedinca u njima smatrati jedinom ispravnom. Protok vremena nekim će mojim stavovima dati za pravo, a neke vjerojatno opovrgnuti. Ipak, za deset ili dvadeset godina nekome će ovo iskustvo možda poslužiti za stvaranje ili upotpunjavanje predodžbe o Sindikatu, sindikatima, društvenim okolnostima i meni.

Korištenje inicijala u *Razduživanju* govori, između ostalog, o tome da su mi u pravilu važniji fenomeni i konteksti u kojima sam se zatekao radeći svoj posao te događaji u kojima sam aktivno sudjelovao od neposrednog navođenja imena i prezimena sudionika tih događaja. Dnevnik sam pisao svakog dana, u različitim raspoloženjima, katkad zabrinut, a katkad euforičan. Nadam se da će mi čitatelji oprostiti određene neujednačenosti u dinamici i stilu.

Priče poznate pod nazivom Školski sindikat Preporod ne bi bilo bez desetaka tisuća onih koji su joj pripadali, pripadaju, a pripadat će i ubuduće. Radi svih njih, a osobito ovih posljednjih, potrebno je da za našim Sindikatom, ali i za mnom, ostane i ovaj trag. Poštovani čitatelji, sada ste vi na redu.

Zagreb, rujan 2026.

1. DIO

ZAKON OPASNIH NAMJERA

rješenju. Sutra mi je krajnji rok da riješim pitanje materijala koji će se sudionicima dijeliti u Lovranu.

3. listopada

Napokon moj suzdržani osmijeh postaje prošlost. Mjesec je dana proteklo otkad mi se odlomila plomba na prednjem zubu i nakon višetjednog liječenja zubi su mi jutros vraćeni u prvobitno stanje. Do deset izjutra riješio sam jedan, a do dvanaest, po svemu sudeći, i drugi problem. Na Skupštini ćemo dijeliti višenamjenske Swiss Peak rokovnike. Naš je P. M. za samo dva sata, što je prvi put otkad s njime surađujemo, napravio grafičku pripremu za dotisak naslovnice. Ako iz Slovenije dobijemo potvrdu da je naša narudžba prošla, bit će to jedna briga manje. Koliko li ih je još, predvidljivih i onih drugih, pred nama? Napokon sam započeo s pisanjem četverogodišnjeg skupštinskog izvještaja. Mučan je to posao prekapanja po onome što je prošlo, posao u kojem se ne smije izostaviti nešto uistinu značajno. Pritom je važno da sve bude precizno. Recept izgleda jednostavan, ali tek sad kad iznova prolazim po istim ili sličnim tekstovima, vidim koliko sam griješio. Nakon što sam uhvatio početni zamah, a to je u slučaju ovog izvještaja značilo selektiranje događaja, krenulo me i velik sam dio teksta zgotovio u svega nekoliko sati.

Prije četiri godine P. T. je prvi put izabrana za županijsku povjerenicu. Dobro se snašla u ovoj ulozi i njih petero (samo dvije međimurske srednje škole nisu u našem sindikatu) dobro su funkcionirali pod vodstvom svoje županijske voditeljice. Stoga ne čudi da će dosadašnja povjerenica nastaviti voditi županijsko vijeće. Dok smo putovali prema Čakovcu, telefonskim me pozivom iznenadio V. G. Kažem *iznenadio* jer se nekoliko tjedana nismo ni čuli ni vidjeli. Riječ je o jednom od mojih bliskih znanaca i suradnika, profesoru radnog prava s kojim otprilike jednom tjedno pijem kavu u Čokoladi i pretresam ono što nam je obojici aktualno, od političkih događaja do osvrta na knjige koje čitamo. Nakon njegova neuspješnog izleta u politiku, odnedavno je počeo pisati kolumnu u jednom tjedniku pa sada imamo i dodatan sadržaj za ćakulu. Iz onoga što sam zapamtio iz telefonskog razgovora s njim vrijedno

je spomenuti dogovor da se sutra ujutro vidimo uživo i da se on na nekom rođendanu, na kojem je bio prije nekoliko dana, iznova uvjerio kolika je netrpeljivost prema njemu u jednom od većinskih školskih sindikata. O uzrocima njegova negativnog rejtinga u nekim sindikatima dalo bi se dugo raspravljati. Vjerojatno je tu i nešto njegove krivnje, ali po onoj „prijatelj moga neprijatelja je moj neprijatelj" mogući razlog netrpeljivosti obrazovnih sindikata prema njemu je i naša dugogodišnja suradnja.

4. listopada

U razgovoru na ranojutarnjoj kavi nismo se dotakli sadržaja najnovije kolumne moga sugovornika zato što jučer nisam u čitanju stigao dalje od naslova i uvodnih rečenica. Vidim da opet piše o doživljajima s putovanja. Ovaj se put V. G. osvrće na svoje nedavno putovanje Italijom, točnije Toskanom. Baš me zanima što se sve krije iza naslova „Postoji li pakao za hedoniste?", ali će zasad moja znatiželja pričekati. Ovih se dana vratio iz Beograda i njegovi su dojmovi vezani uglavnom uz čistoću u glavnom gradu bivše države. Iz onoga što sam od njega čuo nisam mogao zaključiti koliko su mu ocjene utemeljene, odnosno u kojoj mjeri one proizlaze iz očiju promatrača. Nakon što je neslavno propao njegov pokušaj ulaska u politiku i zagrebačku vlast, a nova vlast očito ne zna kako grad učiniti urednijim, njemu se sada možda trava u susjedovu dvorištu čini zelenijom. Lako smo se složili oko toga da se dojam ipak ne temelji na tome da je u „komšiluku" sve kako treba, nego da to tako izgleda zbog katastrofalnog stanja s odvoženjem otpada u našem gradu. Kako bi mu ocjene bile objektivnije, preporučio sam mu Velikićevu knjigu kolumni iz *NIN*-a, knjigu koja na vidjelo iznosi sve nevaljalo u susjednoj državi, knjigu poslije čijeg čitanja „našijencima" stanje u vlastitoj državi izgleda podnošljivije. Kako bi to političari rekli, na margini jutarnje kave, u čijem se glavnom dijelu razgovaralo doslovce o koještarijama, dogovorili smo da pokuša do Lovrana pripremiti izlaganje o vrućoj temi Zakona o plaćama i eventualno uskoči u program ako se za time ukaže potreba. Ovakav uvjetan angažman možeš dogovoriti s nekim s kim si zaista u posebnom

odnosu. Na Skupštini, u njezinom izvještajnom i izbornom dijelu, a ona se na to uglavnom svodi, uvijek može nešto krenuti po zlu što će za posljedicu imati probijanje rokova. Zato je ovakav dogovor pretpostavka mirnijeg sna organizatora.

5. listopada

Sinoć sam, doslovce iz kreveta, administratoru našeg *weba* poslao tekst čestitke povodom Dana učitelja. U kolopletu svega što mi se unatrag nekoliko tjedana izdogađalo i još uvijek događa, promaknulo mi je nešto što treba obaviti svake godine. Prije spavanja sam krenuo i s čitanjem romana *Brod za Issu* Roberta Perišića. Na čitanje su me potaknule dvije preporuke, jedna je M. M.-a, pjesnika i krsnog kuma moje najstarije kćeri, a druga je došla od B. M.-a, dizajnera i jednog od poznatijih PR-ovaca s ovih prostora koji se V. G.-u i meni nakratko pridružio jučer u Čokoladi. Ova bi knjiga vjerojatno još neko vrijeme čekala na red kraj moga uzglavlja da nije bilo superlativa umjetnika koji pripada najužem krugu onih s kojima često svoj kratki jutarnji *espresso* ispija V. G. Kako sam se prije spavanja probio kroz tek 50-ak stranica romana, osvrt na roman odgodit ću do završetka čitanja.

Ne događa mi se često, ali jutros sam se pojavio na sastanku na koji sam zabunom pozvan. Prošlog smo petka na pregovorima dogovorili sastanak dviju radnih skupina. Jedna će raditi na usklađivanju TKU-a sa Zakonom o radu, dok će druga usporediti analize dviju strana u pogledu povećanja osnovice. Na nagovor sindikalne kolegice J. D. pristao sam sudjelovati u radu ove druge. Nažalost, iz meni nepoznatih razloga ova se skupina neće sastati i to bi se moglo odraziti na brzinu odvijanja ovih pregovora. Kada sam vidio da sam došao na krivi sastanak, dao sam petama vjetra i vratio se u ured jer me ondje čekalo svakojakog posla. No, skoro ništa od planiranih poslova nije došlo na red jer sam se prethodno obećao S. L., novinarki Radija Dalmacija, za kraći razgovor. Isto sam obećao i I. B.-u, novinaru s N1. Prvi sam razgovor obavio telefonski iz svoga ureda, dok se drugi odvijao u studiju na Trešnjevci. Dan učitelja bio je povod radijskom razgovoru, a pregovori televizijskom. I. B.

radi o nekoj vrsti ispita savjesti. A povod svemu je moje daljnje ustrajanje u nečemu što bi se u idućim tjednima i mjesecima moglo prometnuti u nešto što će biti sve teže racionalno objasniti. Sve će više biti toga što će me odvraćati od moga nauma. Topla bi mi zima mogla biti rijedak saveznik. Ako je vjerovati prognozama, ni od toga neće biti ništa.

27. studenoga

Dotjerali cara do duvara. Ili ćemo se u ovom tjednu pokrenuti ili ćemo, kao svi ostali, šutke pasti. Zasad su nam se samo sindikat V. G.-a i onaj R. Š.-a pridružili. Nakon što nisam na dva sastanka uspio pronaći istomišljenike u sindikalnim redovima, dvojbe više nije bilo. Ili ćemo biti pasivni poput ostalih ili ćemo se ipak pokrenuti. Tri smo koraka predvidjeli za ovaj tjedan. Danas je otišlo priopćenje kojim se osvrćemo na ono što smo kao sindikat poduzeli. Sutra idemo s presicom s koje ćemo se osvrnuti na sporna zakonska rješenja, ali i najaviti internetsko prikupljanje potpisa. Presicu ćemo održati ispred Vlade, točnije ispred ograde na Markovu trgu. Sve sam ovo jutros dogovorio s V. G.-om. Odlučili smo se za naslov: „Zakon o plaćama: Ocjena ili ucjena?" Odabir je blagoslovio i marketinški demijurg B. M., jedan od čestih gostiju kafića u Masarykovoj. V. G.-a sam upozorio da sutra pokuša izbjeći kritiziranje drugih sindikata. Složio se. Iako sam učinio sve da akcija bude zajednička, računam na osudu ostalih. Nije to dobro, ali najlošije bi bilo da ništa ne pokušamo. Kritiku ćemo nekako otrpjeti. Objedinjeno će protiv nas nastupiti i predstavnici Vlade i naši sindikalni kolege. Moramo učiniti sve da si ne otvaramo front prema sindikalnim kolegama. Jedan nam je sasvim dovoljan. Čak ako mi i eskiviramo osvrtanje na ponašanje kolega, što neće biti lako, na njihove ćemo optužbe morati odgovoriti. Kako bih volio da su mi predviđanja kriva!

Miroslav je započeo sa slanjem poruka i fotografija nama iz WhatsApp grupe „Razred od nas šest". Sydney, četiri fotografije. Prva je fotografija iz restorana. Ispred njega na pladnju strogo odijeljena nepoznata jela. O kakvim se okusima radi? Zadovoljstvo

i umor na njegovu licu. Više je puta odlazio u posjet supruginoj obitelji i na njegovu licu nema ni traga nelagode od susreta s nepoznatim na drugoj strani svijeta. Opušten je. Prirodan. Kao da ga gledam u restoranu Ministarstva ili u nekom od zagrebačkih restorana. Za razliku od preostalih triju fotografija koje su prave izletničke jer su snimljene ispred Opera Housea i sidnejskog mosta, ta je fotografija drukčija jer ona kroz kumovo lice istodobno priča priču o satima provedenim u avionu, presjedanjima, onome što ga čeka tamo, ali tu je i priča o okusima juhe, umaka i priloga. Kako svaka fotografija priča o onomu što je vidljivo na prvi pogled, ali i o onom što zapazimo naknadno, pozornost mi je privukla bijela kutija u desnom džepu njegova sakoa. Džep se od nje zategnuo. O čemu se radi? To nešto vjerojatno nije ponio sa sobom na put. Mora da se radi o usputnoj kupnji, vjerojatno neposredno pred dolazak u restoran, pa nije bilo prilike da se to nešto odloži među stvari koje se nosi sa sobom. Radi li se o poklonu? Teško da ćeš nakon što si preletio skoro polovinu kugle zemaljske nekome pokloniti nešto što si kupio tamo gdje si doputovao. Potpuno isti detalj na fotografiji snimljenoj negdje u Sloboštini vjerojatno bi prošao nezapaženo. Ako bi i privukao pozornost, sve bi se pojasnilo usputnom kupnjom u kvartovskom dućanu. Kontekst je taj koji svemu daje smisao, zapisivali smo nas dvojica u fakultetske bilješke.

28. studenoga

Izlaskom iz HRT-ova studija dan je napokon došao kraju. Koliko je sličnih dana iza mene koji, zbog važnosti onoga što se trebalo dogoditi, započinju strepnjom, a završavaju tupošću koja je posljedica iscrpljenosti, tjelesne i mentalne potrošenosti. Takvim danima uvijek prethodi noć kada san ne ide na oči. Točnije, dođe, ali se onda, nakon sat ili dva, probudiš naspavan. Nakon toga noć se svede na višekratne pokušaje spavanja. Kad i uspiju, svako spavanje traje sve kraće. Jedva dočekaš svitanje i ustajanje.

U jutarnjim radijskim vijestima, onima u sedam, najava naše presice. Ako se po jutru dan poznaje, zaključujem, nije loše krenulo.

Jedva da sam se otrgnuo od ovog zaključka, uslijedio je hladan tuš. R. Š. iz Carinskog sindikata javlja da jutros nije stigao uhvatiti trajekt za Zadar. Presica je s tri sindikata spala na dva. Znam da su ovakva iznenađenja uvijek moguća. Ipak, nisam uspio sakriti ljutnju. Griješim, pomislio sam. Nije bilo vremena za popravak pogreške. Trebalo je glancati dva nedovršena teksta, jedan za novinare, drugi za teren. Oko njih mi je pomogao V. G. On i M. Š. bili su sinoć kod mene u uredu. Presicu smo zakazali za deset uzdajući se da ćemo tako uhvatiti neke od novinara koji prate Sabor. Do Gornjeg grada sam išao, kao i obično, pješice. Cijelim je putem kiša jednolično padala. Polusatno sam hodanje iskoristio za rekapitulaciju onoga što se dosad napravilo i za završno glancanje misli koje tek trebaju biti izgovorene. Dogovor je bio da se nađemo u kafiću nasuprot Muzeju prekinutih veza. Došao sam prvi, a ubrzo mi se pridružio M. Š. Pozdravljanje i nekoliko usputnih rečenica s M. P.-om, jednim od najdugovječnijih političara, najvažnijim manjinskim zastupnikom. Pita me zašto smo tako rano ovdje. Odgovaram mu da se raspita o zakonu koji samo što im nije stigao na izglasavanje. Kaže da hoće. A što će mi drugo odgovoriti? Dok čekamo da nam se pridruži V. G., doznajem od sugovornika da je u njegovu bivšem sindikatu bilo normalno da se neki novac izdvoji za nastupe u medijima. Pita me imamo li i mi u našem sindikatu takav fond. Odgovaram mu niječno, ali vidim da me gleda s nevjericom. Valjda je zbog učestalosti našeg pojavljivanja u medijima pomislio da ne govorim istinu. Zanimljiv razgovor prekida V. G. Ubrzo se sva trojica penjemo Ćirilometodskom. Ne žurimo. Sporim hodom odgađamo suočavanje s istinom. Tri su televizijske ekipe stigle. Hladno je, kiša i dalje pada. Požuruje nas se da krenemo što prije. Čekamo do deset i krećemo. Dok govori V. G., stiže i četvrta televizija. Dvije se nisu pojavile. Dodatno pitanje ima samo novinarka HRT-a. Htjela bi čuti, osim kritike, koja rješenja predlažemo. Odgovaram joj općenito jer dogovor je da s time izađemo naknadno. Ponovno sjedamo na isto mjesto. Razgovara se o propuštenom, planira. *A moglo je bolje*, ponavljam u sebi Trifunovićev stih dok se spuštamo Tomićevim stubama. Nemamo razloga biti nezadovoljni, mislim, ali šteta što se nisam jučer malčice potrudio oko ovih dviju telki koje nam nisu došle.

autobusa. Gotovo da nijedan bus nisam propustio. Pogriješio sam samo u tome što uz mene nije bio nitko drugi iz ureda. Nisam se sjetio na to upozoriti tajnicu i pravnicu. Drugi put nam se takva pogreška ne smije dogoditi.

Priču o prosvjedu i današnjem danu završit ću telefonskim razgovorom s V. G.-om. Budući da druga dva sindikata nismo u govorima spominjali, izuzetak je bila moja završna prijeteća aluzija upućena Vladi, zaintrigirala me priča o njegovu susretu s N. K.-om, umirovljenim tajnikom jednog od obrazovnih sindikata koji su nam ovaj put dali odbijenicu. Iznenadilo me da je na prosvjed došao dugogodišnji najbliži suradnik bivšeg predsjednika Srednjoškolskog sindikata. Još me više iznenadilo, kako mi sugovornik reče, njegovo bacanje drvlja i kamenja na sadašnje vodstvo kojemu on, zbog nesnalaženja u ovoj situaciji, ne predviđa dug vijek trajanja. Zanimljivo, jako zanimljivo?!

10. veljače

The Day After. Sinoć sam zaspao valjda čim sam legao. Nisam ni dočekao poruku da je posljednji bus, onaj splitski, stigao na odredište. Bez prekida sam spavao punih šest sati. Iznenađenja nije bilo ni u jutarnjem pregledavanju novina. Prosvjed je solidno popraćen. Prilično opširno, na stranici i pol u *Jutarnjem*, a dosta šturo u *Slobodnoj*. Inače, ta je novina najmanje zanimanja proteklih dana pokazala za ono što spremamo. Nikakve to veze nema s M. C., zaduženom za praćenje obrazovanja. U pitanju je očito nešto što premašuje dosege utjecaja pojedinog novinara. Bizarno, s pozicije novinarske profesije, izgleda kad se jednak prostor daje najavi najave štrajka liječnika i našem prosvjedu. No to je tako.

Nisam glavu dugo razbijao onim na što ne mogu utjecati. Imao sam prečih misli, a prije svih jednu: što dalje? Možda bih danas ta razmišljanja odmicao od sebe, ta trebao mi je mali otklon od svega, da me nije nazvala M. L. iz *Jutarnjeg* i rekla mi da bi njezini radili nastavak jučerašnje priče i da je ona za to zadužena već danas. Poslala mi je i uvod u tekst koji bih trebao nadopuniti izjavom. Nisam se dugo premišljao jer mi i nije dala dovoljno vremena. Ispalo je lakše

nego što sam mislio. Očito se redoslijed poteza već posložio u glavi. Rekao sam joj da moramo biti realni i priznati kako više, ili značajno više od onoga što se dogodilo jučer, ova dva sindikata ne mogu sami. Dodao sam da, ako Vlada nastavi s ignoriranjem naših zahtjeva, veći prosvjed od jučerašnjeg možemo napraviti samo u suradnji s drugim dvama školskim sindikatima. Ključne su dvije poruke iz izjave. Prva, da sam spreman učiniti prvi korak i opet kolegicama predložiti suradnju, druga da ta suradnja ničim neće biti uvjetovana. Štoviše, da sam se u eventualnom velikom prosvjedu spreman i „poniziti". Naime, prije desetak godina našem su sindikatu kolege iz većinskih sindikata uvjetovali sudjelovanje na prosvjedu time da nam mjesto bude na začelju prosvjedne povorke. Ružno, nekolegijalno, ponižavajuće. Tada smo to odbili. Sada smo, tako sam rekao, zbog ozbiljnosti cijele situacije, spremni i na to pristati. Znam da će mi vjerojatno neki od naših zamjeriti pristanak na poniženje, no lakše će biti nositi se s kritikama nego dovesti u pitanje viši interes. Kad izađe ovaj tekst, nema mi druge nego odmah, bez odgode, nazvati kolegice.

Iz drugog, partnerskog sindikata porukom mi se javio samo V. R. Pohvalio je izravnost i hrabrost u mom govoru. Istina je, kako kaže, uvijek radikalna. Za izjave kolegica koje vode druge sindikate smatra da pokazuju da još ne shvaćaju „što je za njih najbolje". Osim s kolegicama, već u ponedjeljak, moram se čuti ili naći i s M. K.-om i njegovima da vidimo kako oni vide daljnji razvoj događaja.

Na kraju uredskog dijela subote čekao me još jedan razgovor, podulji. Nazvala me S. F. s HRT-a. U glasu sam joj odmah prepoznao suzdržanost. Zamjera mi pomalo što nisam pohvalio njezin prilog s prosvjeda. Odgovorom da nisam stigao pogledati ne njezin, nego ni jedan izvještaj – samo sam dolio još ulja na vatru. Nekako sam je primirio objašnjenjem da mi je prioritet bilo praćenje vijesti o povratku onih koji su na prosvjed došli busevima. I baš kad je izgledalo da će nastavak razgovora proteći u mirnijem tonu, „izlanuo sam se" te nejavljanje objasnio i time da sam s M. L. radio na tekstu koji bi sutra trebao izići. E, tu sam tek „promašio ceo fudbal". Smetnuo sam s uma da njih dvije već neko vrijeme nisu u nekim odnosima. O razlozima nisam razgovarao ni s jednom niti s drugom. Moj odgovor da izjavu dajem samo onom tko je traži i da nikog ne vučem

za rukav – nije primljen baš dobro. Ipak mi je prepričala situaciju vezanu uz ministrovo sinoćnje gostovanje u HRT-ovu Dnevniku. Doznao sam tako da su pitanja bila unaprijed poznata i da se nju iz cijelog posla isključilo, da ju je B. P., savjetnik koji je ministra dopratio, pogrdno nazvao „stipićevkom", da iza cijele operacije stoji urednica Z. G., koja nju ne može smisliti, ali koja je i prijateljica SDP-ovke S. G., da iza nedavnog napada ravnateljskih udruga na mene stoji A. M. i da je tekst pisan po narudžbi ministra M. P.-a.

11. veljače

Danas je punih pet mjeseci otkako svakodnevno vodim ove dnevne bilješke. Kad sam započinjao, mislio sam da će sve potrajati najdulje šest ili sedam tjedana, koliko je bilo ostalo do Skupštine. No s vremenom mi se svidio ovaj vid samodiscipline. Nadživio je *Dnevnik* i Lovran i Zakon o plaćama i kratkotrajnu bolest i prosvjed. Neću malu obljetnicu povezivati s ikakvim najavama. Idem dalje pa ćemo vidjeti dokad ovo može potrajati. Sad, uostalom, i nije neko vrijeme za prekid jer dosta toga zanimljivog tek predstoji, od ove naše priče s koeficijentima do parlamentarnih izbora. M. L. je poslala tekst koji je danas objavljen. S G. S.-om sam dogovorio da odmah ide na naše stranice. Njime se najavljuje ono što slijedi u idućim danima. Razgovarali smo i o tome kako cijelu priču nadograditi dramatičnošću. S obzirom na to da je do donošenja uredbe preostalo dvadesetak dana, odlučili smo s naših stranica odbrojavati preostale dane. Tako ćemo stalno pritiskati kolege da nam se priključe jer je bez toga cijela priča bezizgledna.

Poslije nekoliko „praznih" vikenda ove su nas nedjelje posjetile zagrebačke unučice. Njihov dolazak mijenja sve. Kuća odjednom oživi. Rastu, mijenjaju se naočigled. Osobito Aira. Do prije mjesec ili dva nesigurna na nogama, a sada joj ni stube više nisu zapreka. Unatoč zabrani roditelja, svako malo pokušava kriomice osvojiti jednu više. Ako iz nekog razloga nekoliko tjedana izostanu njihovi posjeti, teško da će je ikakve zapreke omesti u pohodu na galeriju. Sve što vidi da radi starija sestra Elia pokušava raditi i ona. Treba je stalno imati na oku. U stanu koji je skučeniji lakše ju je nadzirati. Kod nas doma, gdje je sve dosta prostrano, stalno netko mora paziti

je ubijen carski liječnik, čitatelj pomisli da ga čeka rasvjetljavanje zločina i kriminalistički nastavak. Ali ništa od toga. Od ulaženja u tančine sukoba otočana i pošasti ili od nekakve detektivske istrage, pripovjedaču je draže nešto treće, nešto neočekivano. Njega počinje zanimati to kako smrtonosna bolest dijeli otočane do te mjere da odjednom nastanu nacije, nešto čega prije na otoku nije bilo. Pripovjedač staje na stranu teze koja se mnogima neće svidjeti, da su nacije konstrukt konkretnih okolnosti. Jesu li Mingerani neefikasni u borbi protiv kuge zato što su podijeljeni na Turke i Grke? Jesu li se etničke podjele produbile zato što mjere vlasti nisu dale rezultata – dvojba je koje kod pripovjedača nema. Nacije nisu bogomdane. One nastaju kao posljedica konkretnih okolnosti. Neefikasnost vlasti pridonosi širenju etničkih podjela. Svaka strana misli da su drugi ti koji su bolest na otok donijeli i da ona više šteti jednima nego drugima. Dalje od ovoga se ne vidi u prvoj polovici romana. U nastavku veće šanse dajem proširivanju razlika i raspirivanju sukoba nego solidarnosti koja jedina može dovesti do pobjede nad epidemijom. Da bi se vidjelo jesu li moje slutnje ispravne, trebat će se probiti kroz preostalih tristotinjak stranica.

8. travnja

Nije potrajao sastanak s J. P., novinarkom Hrvatskog radija, koja će sutra voditi sučeljavanje stranaka. Nikakvih promjena preko vikenda nije bilo u odnosu na ono što smo u petak dogovorili V. R., M. K. i ja. Još uvijek nemamo povratnu informaciju hoće li nam doći i netko iz HDZ-a. Zvao sam I. M. L.-a, ali ni on još ne zna hoće li stranka koga poslati. Izgleda da ni Domovinski pokret neće nikoga poslati, tako da će boje desnice braniti Mostova M. S. R. Nakon što smo posložili sutrašnji događaj, nismo mogli zaobići izbore. J. P., po mojoj procjeni jedna od boljih novinarki s Prisavlja, izbornu utrku vidi neizvjesnom. Razlike će biti male, kaže ona, tako da će u pojedinim slučajevima prevaga biti u svega nekoliko stotina glasova. Uz izbore tu je uvijek i neizostavna tema svakog razgovora s njom – jadan položaj novinarske profesije. Razočarana je ona svima, a osobito mlađim kolegama, koji bježe od bilo koje

vrste organiziranja. Gotovo u pravilu, oni izbjegavaju uplate za mirovinsko, nije ih briga za budućnost, inzistiraju da im sav novac koji zarade sjedne na račun. Život od danas do sutra nekada je bio sporadična pojava, sada je nešto uobičajeno – zaključuje.

Rano popodne potvrđeno je da HDZ na sučeljavanje šalje S. M.-a. Možda uz njega dođe još netko. Zahvalio sam I. M. L.-u. Kaže da mu je drago što se njegova intervencija isplatila. Dodaje on, zadovoljno, da on nije toliko vidljiv, ali da se nekad pokaže važnijim od onih koji su u prvom planu. Na ovo mu nisam imao što odgovoriti jer je točno da mi se on našao pri ruci gotovo uvijek kad je trebalo. Na mjestu na kojem on jest, iako se nikad nisam previše potrudio saznati što on točno gore radi, važno je imati nekog staloženog tko stvarno nastoji pomoći. Osim toga, za razliku od mnogih, ne vidim da je njega vlast osobito izvitoperila. A to nije mala stvar. Bilo kako bilo, meni je sada sve na svome mjestu. Uznemirio sam se u petak kada su mi rekli da postoji mogućnost izostanka vladajuće stranke sa sučeljavanja. Iako sam znao da to nema nikakve veze s nekim mojim propustom, predbacivao bih si da nisam do kraja uspio u nečemu što sam zamislio. Sada kada je sve ispalo kako je i zamišljeno, valja se još samo pripremiti za ono što slijedi. J. P. je iskusna moderatorica. M. K.-a i mene je zapalo samo da nekim potpitanjem dodatno „razigramo" one koji se pozivu odazovu.

9. travnja

Dan je započeo višesatnim sučeljavanjem u Florijana Andrašeca. Završiti je trebao sastankom u Zadru. Između je trebalo prirediti izvještaj s jutrošnjeg događaja predviđen za prvu stranicu glasila koje sutra mora u tiskaru kako bi u četvrtak otišlo na teren. Naravno, trebalo je i na vrijeme doći s točke A na točku B. Hajdemo po redu. Osim što su na sučeljavanje došli svi koji su pozvani, ničim drugim nemamo razloga biti posebno zadovoljni. Zašto se lošim pokazalo objedinjavanje osnovnog i srednjeg školstva te visokog školstva i znanosti? Zato što je to povećalo broj pitanja, a i tri su stranke poslale za svako područje po jednog predstavnika. Sama činjenica da u predstavljanju sudjeluje čak njih osmero, da sve skupa traje gotovo

tri sata – demotivirala je svakog tko je predstavljanje želio pogledati. Pogrešan je bio i odabir prostora. Bolje bi bilo da se otišlo, kako sam predlagao, u Novinarski dom. Umjesto da se veća dvorana dupkom napunila povjerenicima i članovima, dogodilo nam se, jer se nismo dovoljno potrudili oko odaziva, da znatno manja dvorana bude poluprazna. Izostanak publike pridonio je komornoj atmosferi. S reakcijama iz publike, sve bi bilo posve drukčije. Od svih koji su u debati sudjelovali, najbolji je dojam na mene ostavila M. S. R. Ne zato što je bila jako dobra, nego zato što su drugi bili ili nepripremljeni ili indisponirani ili jedno i drugo. U takvoj su situaciji njezine retoričke vještine dominirale. Nešto bolji od ostalih bili su V. R. i I. P. K. iz Socijaldemokrata. Dobro se sa svim nosio, s obzirom na to da je bio jedini iz vladajuće stranke, i S. M. Nazvao me dok sam putovao prema Zadru i pitao jesam li zadovoljan. Odgovorio sam mu da baš i nisam, ali da on nema razloga biti nezadovoljan svojim nastupom. Više sam očekivao od M. L. Vidjelo se da već godinama nije u izravnom dodiru s obrazovnim temama.

Dva i pol ranovečernja sata provedena u Zadru pokazala su se kao pun pogodak. Razgovor s ravnateljem D. A.-om nije bio neugodan kako mi je najavljivano. Neki su, ponajprije SHU-ova povjerenica u školi Šimuna Kožičića Benje, radili probleme našoj povjerenici M. Š. te smo svojim dolaskom željeli ohrabriti povjerenicu, ali i ostale u podružnici. Nakon što smo ravnatelja upoznali s našim očekivanjima u pogledu jednakog tretiranja članova obaju sindikata, on se nije usprotivio onome što smo mu rekli. Ako dobro ne glumi, onda naši članovi više ne bi trebali biti skrajnuti. Nakon sastanka s ravnateljem, uslijedio je i kraći sastanak s članovima podružnice. Upućeno nam je dosta pitanja, ali ona nisu bila ni neugodna ni neodgovoriva. Složili smo se da je škola velika i da ima dosta prostora za pridobivanje novih članova. Na povjerenici je, ali i na svima ostalima, da se potrude. Sastanak se nastavio druženjem s povjerenicima, njihovim zamjenicima i nekima koji se to tek spremaju postati. Dotakli smo se u razgovoru svih važnih pitanja vezanih uz rad županijskog vijeća koje namjeravamo naskoro osnovati. Naravno, razgovaralo se i o mogućnostima osnivanja novih podružnica i povećanju broja članova u ovoj županiji.

radnika tzv. vanjskih izvršitelja. Radnička se prava, naravno, smanjuju i krše. U nastavku, ako sam dobro pohvatao konce, autor će se baviti svakim od gigakapitalista pojedinačno.

26. svibnja

Nedjelja za pamćenje. Sve četiri unuke cijeli su dan s nama. Nika raste kao iz vode. Četrnaestogodišnjakinja samo što nije prerasla majku. Želja joj je najesen krenuti u medicinsku školu. Kaže mi da su u njezinu razredu, iako ispunjavaju uvjete, rijetki oni koji su se odlučili za gimnaziju. I ne pokušavam je odgovoriti. Posljednjih se godina osjetno smanjilo zanimanje za gimnazijsko školovanje. Ponosan sam na nju. Primjer je lijepo odgojene djevojke. Nadam se kako je svakodnevni odlazak u grad neće promijeniti nagore. Osam godina mlađa od nje je Zara. Razlike među sestrama već se sada uočavaju. Zara se, kaže Marija, prihvaća svega što starija sestra izbjegava. Ljuti se kada je ne povedu u polje. Svakog se posla s veseljem prihvaća. Začuđujuće je spretna. Sama je naučila voziti bicikl. Čudo od djeteta. Tek se kratko povela za sestrom koja već godinama trenira u plesnoj skupini. Privlače je borilački sportovi, posebno boks. Pokazuje crtački dar. I po tome se razlikuje od sestre. Na objema se vidi da su odrastale okružene onima koji su ih obilno mazili i pazili. Nadam se da ćemo ih ovo ljeto uspjeti na neko duže vrijeme dovući iz Zadra u Zagreb. Marijin će posao biti problem. Ipak, one su već toliko narasle da odvojenost od roditelja ne bi trebala biti nesavladiva prepreka. Veseli me što su, bez obzira na prostornu udaljenost, Marijina i Anina djeca povezana. Vidi se to na svakom koraku. Očito se sestre često telefonski čuju pa su, zahvaljujući tomu, unučice u stalnoj vezi. Nika, kao najstarija, odnosi se prema ostalima pokroviteljski. Iako je Elia nešto mlađa od Zare, njih se dvije u igri ponašaju kao vršnjakinje. Prema Airi su sve tri pažljive, a ona se od njih ne odvaja. Kuda one, tuda i ona. Upija svaki njihov pokret. Uz njih, u svemu što se zbivalo, od vremena provedenog na ljuljačkama i toboganu do promatranja njihovih igara u kući, dan je naprosto preletio. Srećom, naši su Dalmatinci odustali od planiranog povratka već danas. Tako sam

i cijelu večer mogao uživati u njihovoj blizini. Djeca su odavno odrasla i ne sjećam se više jesmo li mi kao roditelji tako uživali u trenucima provedenim s njima. Vjerojatno nismo. Tada sam više bio zaokupljen, možda su to malo preteške riječi, borbom za više i bolje. Djeca su znala pasti u drugi plan. Sigurno je trebalo više vremena provoditi s njima. Uvijek nešto nedostaje. Djeca su tada bila uz tebe, a nisi imao dovoljno vremena za njih. Za unučice bi se sada našlo više vremena, ali dvije zadarske žive daleko i rijetko se s njima viđamo. Bilo je lijepo i trajalo je prekratko. Sutra, kada se navečer vratim s posla, znam da će mi nedostajati njihova današnja vriska, dnevni boravak pretvoren u veliku igraonicu i nered kamo god se okreneš.

27. svibnja

Večeras sam se vratio *Gigakapitalistima*. Kao što sam i pretpostavio, u nastavku se knjige Stagliano pozabavio gigakapitalistima pojedinačno. Pomalo me razočarao jer tu ima dosta podataka koje sam već drugdje čuo ili pročitao. Zato je posljednjih četrdesetak stranica – prava poslastica. Nakon što je detaljno predstavio problem koji bi, ako se ne djeluje brzo, mogao ugroziti sam demokratski poredak, autor predlaže različita rješenja, od ignoriranja Twittera i Instagrama do bizarnih prijedloga kao što je uklanjanje boja na iPhoneu. Dosta se govori i o porezima, posebice o digitalnim porezima, izbjegavanju plaćanja poreza i nejednakim porezima u EU. Oporezivanje bogatstva jedini je način suprotstavljanja razornim posljedicama gigakapitalizma. Ne čudi stoga da je Musk svoju poziciju, ako bi ga se odgovarajuće oporezivalo, usporedio s onom u kojoj se našao znameniti pastor Niemöller iz *Prvo su došli*. Kad država, kaže on, potroši tuđi novac (pod tim misli na svoj), doći će na red veći porezi za srednju klasu. Besramna analogija. O kakvom se bezobzirnom tipu radi, govori i njegova izjava kojom je na Sandersovu najavu o uvođenju većih poreza za superbogataše uzvratio neukusnom rečenicom: „Uporno zaboravljam da si još živ."

Idejnu su podlogu za digitalni kapitalizam, prema Staglianu, stvorili utjecajna američka spisateljica Ayn Rand svojim shvaćanjem o

stavljanju sreće pojedinca u središte svega i utemeljitelj neoliberalizma Milton Friedman idejom da tvrtke postoje zato da bi se bogatile, a ne da bi svima bilo bolje. Društvene mreže, prije svih Facebook i Instagram, svoje nevjerojatno širenje mogu zahvaliti shvaćanju rasprostranjenom među ljudima da se njima nešto dobiva, a da se pritom ništa ne mora dati. Zanemariv je broj onih koji shvaćaju da, ako ti se nešto nudi besplatno, onda je taj kome se nudi – proizvod. Proizvod su podaci koje daješ o sebi ne razmišljajući pritom da njima puniš algoritam koji će, uz pomoć podataka koje si sam dao, personalizirati oglase koji će ti dolaziti. Oglasi su ti koji će na različite načine usmjeravati onoga kome su upućeni, od toga što će kupovati do toga za koga će glasati na izborima. Zbog potonjeg, ali i zbog nejednakosti kojoj gigakapitalizam pridonosi, demokracija je ozbiljno ugrožena. Sve češće se uspoređuju moćne tvrtke i države, ne samo po dohotku. Šokantan je podatak da Apple ima dohodak kao Njemačka, a Microsoft kao UK. Tvrtke i države uspoređuju se i po upravljanju. Naglašava se prednost odlučivanja u tvrtkama jer je sva vlast u rukama jednog čovjeka, dok je u državama odlučivanje složenije. Takvim usporedbama tjera se voda na mlin autokratskom upravljanju državom, koje autor otvoreno naziva – fašističkim.

Da se ne bi problem rješavao kad postane nerješiv, Stagliano predlaže jednostavno rješenje: „Novac treba uzeti onome tko ga ima!“ Ne nađemo li načina da do toga dođe, povijest će nam se ponoviti. Krajem 18. stoljeća u Francuskoj je javni dug dosegnuo alarmantne razmjere zato što su plemići odbijali od svoga bogatstva podmirivati obveze prema državi. Poput njih se danas ponašaju gigakapitalisti. Moraju li slične situacije završiti istim epilogom – zlokobno je upozorenje koje dominira završetkom knjige. Autor se doslovce na samom kraju, pokušavajući lapidarno opisati skupinu ljudi iz naslova, poslužio Mitterrandovom dosjetkom koju je ovaj uputio kadrovima koji su se školovali na Državnoj upravnoj školi (ENA). Za njih on kaže kako „znaju sve, jedino je šteta što ne znaju ništa drugo“. Tako i gigakapitalisti, kaže Stagliano, imaju oko sokolovo za nanjušiti nevjerojatan biznis, ali su „poput mačića“ slijepi i ne vide ono što im je pred nosom: tko više ima, više mora i dati.